

SVERIGES RUNINSKRIFTER

UTGIFNA AF

KUNGL. VITTERHETS HISTORIE OCH ANTIKVITETS AKADEMIEN

FÖRSTA BANDET

ÖLANDS RUNINSKRIFTER

GRANSKADE OCH TOLKADE

AF

SVEN SÖDERBERG OCH ERIK BRATE

STOCKHOLM

KUNGL. BOKTRYCKERIET. P. A. NORSTEDT & SÖNER

1900—1906

[111410]

17. Säby, Segerstads socken.

Pl. X. Fig. 17.

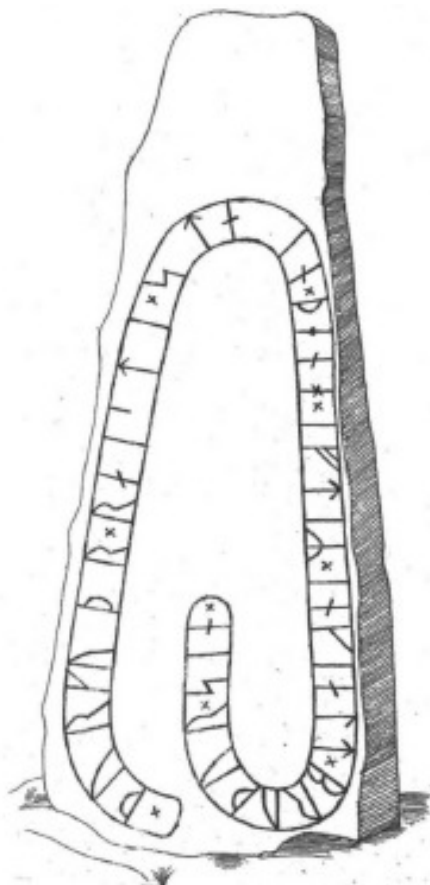
Literatur: L. 1312. — B. 1062. — Rhezelius, *Monumenta Runica in Ölandia*, konceptet nr 15, utskriften nr 34. — Fable Barman, *Triga supplementorum ad Runographiam Sviogothicam*, nr 58.² — Ahlqvist, *Ölands Historia* II, 2, s. 91. — L. F. Wimmer, *Aarbøger for Nordisk Oldkyndighed og Historie* 1875, s. 200.

I södra delen af Segerstads socken mellan Säby by och Segerstads kyrka fins Ölands största graffält. Grafvarna äro anlagda på den s. k. östra landborgen, en låg grusås, som löper parallelt med öns östra kust på något afstånd från den. Landsvägen, som öfverallt följer landborgen, går vid graffältet fram på åsens östra kant; grafvarna ligga således vester om landsvägen. Graffältet, som är utförligt beskrifvet af Ahlqvist i *Ölands Historia* II, 2, s. 92 ff., har en utsträckning af nära en kilometer.³ Man ser här blandade om hvarandra alla de skiftande grafformer, som voro brukliga på Öland under vikingatiden: runda jordhögar och rösen, grafvar, utmärkta genom fyrkantiga och triangulära stensättningar, m. fl. former. Ahlqvist undersökte några grafvar och fann, att både likbränning och jordande af obrända lik egt rum här. Bland grafvarna finnas talrika bautastenar

¹ Se Noreen, *Altschwedische Grammatik* § 80, II, 2, s. 77, der ett *upræste* och ett *upræster* äro an-tecknade. Söderwall har i sin ordbok II, s. 253 intet enda exempel på præst. *ræste*, *ræster*, endast *reste* eller *reeste*.

² Se ofvan sid. 5, not. 1.

³ Ahlqvists uppgift om graffältets utsträckning är icke fullt korrekt. Han säger, att »minnesvårdarna hafva en sträckning af $\frac{1}{6}$ mil (1.7 kilometer)», men han har då till det stora graffältet, som börjar vid norra ändan af Säby by, räknat några grafvar, som ligga skilda från detsamma öfver en half kilometer längre i norr. Dessa grafvar ligga öster om landsvägen, i det denne strax norr om det stora graffältet böjer sig öfver till landborgens vstra kant.

både af granit och kalksten. Tidigare hafva flera funnits. En af de anseeligare har varit en längesedan förstörd kalkstenshäll, som var försedd med runinskrift.

Denna runsten är afbildad hos Rhezelius och i Bautil. På Ahlqvists tid var den borta, och då den icke finnes omtalad hos Frigelius, som har en teckning af den andre till Säby hörande runstenen (vår fig. 18), har den förmodligen försvunnit redan före midten af 1700-talet. Vi hafva alltså inga andra källor för kännedom om denna runsten än de nyssnämnda afbildningarna samt de upplysningar, som Rhezelius lemnar om den.

Om stenens läge meddelar denne endast hvad här förut nämnts, att den stod vid vägen norr om Säby bland de dervarande talrika grifterna. Inskriftsidan vette mot öster, således emot de vägfärande. Stenarten var hvit »telgesten», hvilket är ett af de namn, hvarmed Rhezelius betecknar Ölands kalksten. Vidare uppgifver Rhezelius, att stenen hade namn; den kallades »Liksten». Namnet visar, att det existerade en tradition, att den, till hvars minne stenen blifvit rest, blifvit begrafven på stället. Stenen kan mycket väl vara rest öfver en hedning eller öfver en af de första kristna på ön, som affidit på en tid, då ännu ingen kyrka med omkring densamma ordnad begrafningsplats fans i socknen, och som därför blifvit begrafven på den gamla hedniska begrafningsplatsen.

Stenens mått voro enligt Rhezelius, med hvars uppgifter måtten i Bautil i det närmaste öfverensstämma: höjd $3\frac{3}{4}$ alnar (2.22 m), bredden vid jordytan $6\frac{1}{2}$ qvarter (0.96 m), vid öfversta delen af slingan 4 qvarter (0.59 m).

Vår fig. 17, pl. X är en kopia af fig. 1062 i Bautil. Inskriften var inhuggen i ett böjdt band utan alla utsmyckningar. Runorna voro enligt Bautils teckning:

* ÞNRPNR * RHTI * HTHT * ÞHT * :|ÞTIA * HTHTT * BRPNR * HT *

5 10 15 20 25 30 35 40

Transliteration: þurkuþr * raisti * stain * þenh * iftir * inkialt * brupur * sin *

5 10 15 20 25 30 35 40

Rhezelius öfverensstämmer med Bautil i afseende på stenens form och skriftbandets utseende. I afseende på inskriften visar den förres teckning några afvikelser ifrån den senares. Det i inskriften brukliga skiljetecknet är hos Rhezelius inhugget äfven efter tredje runan, så att namnets sammansättningsled äro skilda från hvarandra genom skiljetecken, något som icke sällan inträffar i inskrifter, hvarför Rhezelius här möjligen har det rätta. — Den 6:te runan, som i Bautil är þ, är hos Rhezelius ett þ med kännestreck af t-runan till venster, så att tecknet har utseende af en samstafvaruna $\uparrow + \text{þ}$. Då kännestrecket för þ utgår från samma ställe på stafven som kännestrecket för \uparrow , kunde man, ifall man hade endast Rhezelii teckning, vara villrådig om här skulle läsas \uparrow eller þ, d. v. s. om namnet skulle läsas þurkuþr eller þurkuþr. Teckningen i Bautil torde afgöra frågan till förmån för det senare. — Runan 11 är i Bautil \uparrow ; hos Rhezelius \uparrow . Möjligen är det senare rätt, då stenen efter begge teckningarna på två andra ställen (runorna 14 och 41) har \uparrow . — Öfverst på stenen har Bautil $\uparrow\uparrow\uparrow$, stain; detta ord skrives hos Rhezelius $\uparrow\uparrow\uparrow$, steain. Ett svagt skäl att anse detta öfverflödiga beteckningssätt vara det rätta har man deri, att afståndet mellan \uparrow och | i Bautil är väl stort. — Runan 22 i Bautil är * med mycket korta kännestreck; Rhezelius har här troligen riktigare \uparrow .

Fonetisk transskription: *þorguðr* (*þorgotr?*) *væisti stæin þenna æftir Ingjald, bróður sinn.*

Öfversättning: »Torgunn (eller Torgot?) reste denna sten efter Ingjald, sin broder.»

Qvinnonamnet *Torgunn* har varit brukligt öfver hela Norden (*Aarbøger for Nord. Oldk. og Hist.* 1875, s. 200). Det skrifves i nom. **þorkuþr** L. 726, Dybeck fol. I, 103; **þurkun** L. 816, **þorkun** L. 1105 (*þorgunn*).
